

Groene steden in de woestijn

Dat het gras bij de burens niet altijd groener is, bewijst het Midden-Oosten. Deze regio kent van huis uit geen planmatige aanpak van publieke groenvoorzieningen. De wens is er echter wel en er vinden al voorzichtig ontwikkelingen plaats om groen meer kans te geven. Onlangs organiseerde het ministerie van LNV een factfinding-missie naar Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten. Met als doel te ontdekken of Nederlandse kennis, ervaring en technologie een bijdrage zou kunnen leveren aan meer duurzaam groen in de steden.

In de Golfregio zijn tal van voorbeelden te vinden van miljoenensteden die zich in razendsnel tempo ontwikkelen. De bekendste stad is natuurlijk Dubai, waar de ontwikkelingen soms bijzonder extravagant zijn. Maar er zijn meer voorbeelden te vinden: Abu Dhabi in de Verenigde Arabische Emiraten, Riyadh en Jeddah in Saoedi-Arabië, Doha, Bahrein, Koeweit-Stad. Maar ook minder bekende plaatsen als Al Ain, Dammam en Hail. Ze moeten plaats bieden aan een snel groeiende jonge bevolking die

hoge eisen stelt aan de woonomgeving en aan de kwaliteit van leven.

Groenvoorzieningen spelen hierbij een steeds grotere rol. In rap tempo worden parken aangelegd en groenvoorzieningen langs de wegen opgetuigd. En dat allemaal in extreme klimatologische omstandigheden: praktisch geen neerslag, hoge temperaturen, een tekort aan zoet water en een slechte bodemkwaliteit. De tot op heden aangelegde groenvoorzienin-

gen lijken daarmee maar beperkt rekening te houden. Niet zelden worden eenjarige perkplanten gebruikt die tot driemaal per jaar vervangen moeten worden. Bovendien is er sprake van inefficiënt watergebruik.

Publieke groenvoorzieningen

De behoefte aan openbaar groen blijkt in alle grote steden groot. Dat is een ontwikkeling van de laatste jaren want de regio kent geen lange historie met openbaar groen. Overigens ook niet met privétuinen, die veelal alleen voor de happy few waren weggelegd. Per stad is er een gemeentelijke organisatie die verantwoordelijk is voor de planning en aanbesteding van groenprojecten en het onderhoud daarvan. Van een masterplan per stad is niet altijd sprake. Zo is het opvallend te constateren dat Dubai geen overkoepelende visie of plan heeft voor groen in de stad. Men werkt van project naar project, waarbij groen vaak het sluitstuk is bij een onroerend-goedproject.

De parken hebben vooral een recreatieve functie. In Saoedi-Arabië is toegang meestal gratis en worden geen hekken meer om de parken gezet, terwijl dit in de VAE vaak nog wel het geval is. Mede door de grote zorg over gezondheid (25% van de bevolking is diabetes en er zijn grote problemen met obesitas vanwege slechte eetgewoontes en te weinig beweging) worden nu speciale wandelroutes aangelegd waarbij groen voor

“Visie ontbreekt, groen is vaak het sluitstuk van een project”

beschutting tegen de zon moet zorgen. Het parkontwerp lijkt vaak een leidend principe te ontberen. Het gebruik van groen ter verbetering van de luchtkwaliteit is nog een onbekend fenomeen.

Water en bodemkwaliteit zijn de beperkende factor. Grondwater is over het algemeen niet meer bruikbaar of beschikbaar, dus is de keuze tussen het duur ontzilt zeewater en ‘behandeld afvalwater’. Er wordt steeds meer ingezet op de laatste categorie. Er kan nog veel gedaan worden aan waterbesparing, dat nu nog geen prioriteit lijkt te hebben, onder andere door verbeterde irrigatietechnieken en door plantkeuze (bijvoorbeeld minder gras), maar ook door bodemverbetering. Veel plantmateriaal komt uit landen als India en mediterrane landen. Er blijkt weinig kennis te zijn over inzetbaarheid van lokale soorten.

Zeker in de VAE is er toenemende aandacht voor ‘groen’ bouwen, waarmee milieuvriendelijk wordt bedoeld. Vanwege de slechte reputatie van de VAE als land met de hoogste CO₂-voetafdruk en hoogste watervoetafdruk per hoofd van de bevolking ter

wereld, heeft men groeiende aandacht voor het verbeteren van het imago in het buitenland. Dat resulteert in een zoektocht naar een minder verspillende manier van bouwen die minder energie vraagt (airco’s) en die zuiniger is met water. Dat groen daar ook letterlijk voor ingezet kan worden is nieuw. Ook is er meer belangstelling voor bijvoorbeeld het aanleggen van daktuinen om daarmee de temperatuur in bedrijfspanden en huizen te reguleren.

Kansen voor Nederland

Het is overduidelijk dat voedselvoorziening topprioriteit heeft voor landen in de Golf. De eigen landbouwproductie (graan, veevoedergewassen) verbruikt te veel water en zal de komende jaren afnemen. Er wordt in het buitenland op grote schaal land gekocht voor exclusieve productie voor de eigen markt. Anderzijds wil men verse producten wel zelf blijven kunnen produceren, in Saoedi-Arabië met inzet van enorme

Masdar City: 's werelds eerste CO₂-neutrale stad

Abu Dhabi is druk doende zichzelf internationaal op de kaart te zetten als hét centrum voor onderzoek en ontwikkeling van duurzame energie en technologie. Deze visie krijgt vorm in Masdar City, de eerste CO₂-neutrale stad ter wereld, waar 1.500 cleantech bedrijven en 40.000 inwoners gehuisvest gaan worden. Er zal alleen duurzame energie worden gebruikt en alle afval zal worden gerecycled. Groen zal een voorname rol gaan spelen bij het reguleren van het klimaat in de stad en verder wordt er gekeken naar het inzetten van glastuinbouwtechnieken, enerzijds voor voedselvoorziening, maar ook met het oog op winbare energie, hergebruik van CO₂ en gebruik van behandeld afvalwater. De eerste fase van Masdar City is momenteel in aanbouw.

“Ga met een gezamenlijke propositie de boer op”

‘Economic cities’ in Saoedi-Arabië

Om de economische ontwikkeling te stimuleren, investeert het land 43 miljard euro in de ontwikkeling van vier metropolen, die in 2020 ruimte moeten gaan bieden aan nieuwe investeerders en aan ruim vier miljoen inwoners. Kwaliteit van wonen en werken moeten hier van wereldklasse zijn. Duurzaamheid en milieuvriendelijkheid zijn leidende principes bij het maken van de ontwerpen. Het gaat om King Abdullah Economic City bij Jeddah, Jazan Economic City, Knowledge Economic City bij Medina en Prince AbdulAziz bin Mousaed Economic City bij Hail. Hoewel de economische situatie wellicht tot enige vertraging bij de realisatie zal leiden, zijn deze ‘economic cities’ kenmerkend voor de ambitie die het land heeft om zichzelf te moderniseren. De factfinding-missie adviseert om bij Hail de mogelijkheden van een agropark geïntegreerd in de ‘new economic city’ verder te verkennen.

Leden van de factfinding-missie in Saoedi-Arabië

subsidies. In de zoektocht naar nieuwe concepten lijken er aanknopingspunten voor agroparken te liggen.

De factfinding-missie concludeert dat er kansen voor Nederland liggen om een grotere rol te spelen bij het realiseren van duurzame groene steden (green city concept) in de Golf. Denk aan kennis en producten voor bodemverbetering en substraten, maar ook plantmateriaal dat minder water vraagt en geschikt is voor het woestijnklimaat. Er zal nauw opgetrokken moeten worden met tuin- en landschapsarchitecten. Ook op het vlak van waterbesparende technieken kan Nederland een rol spelen. Het is echter geen eenvoudige markt. De eisen zijn hoog en een lange adem is vereist om binnen te komen. Bovendien is men er zeer op de prijs. Persoonlijke contacten opbouwen zijn een voorwaarde en dus regelmatig bezoek is noodzakelijk. De meest kansrijke aanpak lijkt om met een gezamenlijke propositie van bedrijven en wetenschappers de boer op te gaan, die de gehele keten kan omvatten, zowel ontwerp, toelevering, beheer als training.

Het ministerie zal in de komende maanden nagaan of er bij het bedrijfsleven belangstelling is om in de betrokken landen activi-

teiten te gaan ontplooiën. Als dat het geval is, zal er in de eerste maanden van 2010 een bedrijvenmissie worden georganiseerd. Om de effectiviteit van de missie te verhogen, wordt ernaar gestreefd al vooraf door Nederlandse bedrijven gezamenlijke voorstellen/projecten te formuleren.

Philip de Jong, LNV-Raad Abu Dhabi

